

Truuduse peatükk

„Härra, ma olen tšehhoslovakk!” – Teine
aga annab talle kõrvakiilu ja küsib: „Ja mis siis?”
Hrabal, „Peeglite reetmine”

1

Kaks inglit kõnelesid omavahel inglite keeles, kuis siis muidu. Nad olid võtnud noormeeste kuju, ühe nimi oli Balázs ja teise nimi Gábor, ehkki kõik, ka Issand Jumal ise, kutsusid teda Csocsóks.

– Kulla Csocsó, minge vaadake, et, Jumal hoidku, mida nad seal teevad... Pregnantselt, kuivalt, aga ettevaatlikult, teate küll, kuidas sellega on... vaba tahe, taktitunne ja nii edasi. Võtke keegi endaga kaasa... Parem oleks, kui lähetsite kahekesi.

– Et siis tunnistajaks?

– Csocsó, kas te mängite lolli või? Paistab, et olete paras vigurivänt. Ärge tehke nalja. Ja jahvatage vähem. Pole vaja kõike nimega nimetada. Mis siin ikka asju nimekirja kanda! Katsuge te mind siin minuga šantažeerida!

Ilmselt pole see mingi üllatus, et need sõnad ei häirinud mitte kunagi Kõiksuse rahu, sõnad, mille külge ei hakanud tähetolm, sest inglid ei kõnele mitte Jumala keeles, vaid alati endast alamate keeles, inimeste, loomade, taimede, kivide ja kristallide, molekulide ja aatomite keeles – ent stopp! mis siin ikka asju nimekirja kanda! maailma ei saa aina väiksemateks elementideks lahutada, me pakatame energiast, osa pole enam tervikust väiksem, see on kosmiline tants, tühjus ja vorm on uues suhtes, ja ennäe, ruum ja aeg on tõesti seotud, olemise ja toimumise asemel kõnelgem hoopis olemise ja toimumise tendentsidest, Maailm ulatub eest- ja tagantpoolt kokku, taguotsa asemel on pea ja vastupidi, ja ma poleks sugugi imestunud, kui aatomituuma keskel kõssitaks leptonite kiidulaulust ümbritsetuna Issand Jumal ise –, ühesõnaga, inglid valdavad ka kreeka keelt, tunnevad sõjaväe salakoode ja järelikult taipavad midagi ka lõplikumõotmelistest algebratest, mistõttu peab Jumal rääkima oma inglite keeles.

Aga kui nüüd mõtlema hakata, siis saab Jumal omaenese keeles kõneleda üksnes iseendaga, sest ei saa ka olla midagi suuremat kui Jumal, ja kui midagi sellist oleks, siis oleks see Jumal, ja võib-olla ongi see juba nii, võib-olla ongi asjad juba niivõrd koomilised. Jumala keel on seega enesearmastuse keel (ehk vaikimise keel, aga kuss!). Meil on vedanud, et see nii on. Oleksime suures hädas, kui Issand iseend ei armastaks, sest küll ta siis juba hoolitseks, et meilgi poleks põhjust ennast armastada. Ja meie, Issanda lapsed, maksaksime selle eest kätte järgmistele; kõik saaks peagi otsa, ühe hetke, pelga sireda ja kileda hetke jooksul. Ent mulle näib, et Jumal („otsekui meri”) on eepilise loomuga.

Mõningad III sajandist pärinevad apokriivid räägivad inglite keelest kaunilt, väe ja pelgusega, eriti peaingel Miikaeli ja Seti, „allesjäänud poja” vapustavast, jõhkrast ja madalast riiust („kurvastage ainult kuus päeva jne.”), kõige täielikum näide sellest leidub „Apocalypses Apocryphae’s”, lk. 24–33, G. Olms, Hildesheim, 1966. Barthes märgib vaimukalt: „Otsekui oleks Wittgenstein surivoodil „Tractatuse” juurde tagasi pöördunud. Sõbrad, see pole mitte triumfi, vaid inglite keel.”

Rehmame õigustatult käega – teadagi, võrdlused...

Inimene tänavalt räägib hoopis otsekoheasemalt. Kes need on? Keda nad jahivad? Järsku mind? Nii see lähebki, tõelisus asendub süütusetundega, süütusetunne vaikse vaenulikkusega, vaenulikkus hirmuga. Ning kuna hirmuga pole võimalik igavesti elada, tänaval passivad autod veerevad aga pärast passimist edasi, vahetab hirmu taas kord välja süütusetunne. See on proletariaadi diktatuuri hiline, *soft* versioon.

Algul ei äratanud kaks (organite) AI numbrimärgiga „Ladas” istuvat tasast noormeest ümbruses mingit tähelepanu. See kant oli veel säilitanud – kui mitte jälje või killu, siis ehk vähemasti varju... tähendab, isegi mitte säilitanud, vaid sellele oli langenud mälestus asulast, millestki külasarnasest, mis oli siin kunagi asunud ja siis kahekümnendate lõpus suurlinnaga kokku sulanud.

Aeg-ajalt kangastusid siin küla refleksid, liikumised, amputeeritud jala valu, midagi enam kui eimiski, ent midagi vähemat kui komme (ja traditsioonist pole mõtet üldse rääkida). Seda kanti ei saanud nimetada äärelinnaks, ehkki see asus kesklinnast kaugel, kohalikud *käisid linnas* ning see käik nõudis eelnevat arupidamist ja nõuks võtmist, see tähendab, otsust. Siin oli oma peatänav, ääristatud plaatante ja paplitega, ning põhiliselt aedadega majad, mitte küll villad, vaid neist kasinamad ja vaesemad, õigemini praktilisemad hooned; sedasorti stiilituid, praktilisi ehitisi nimetatakse ühepereelamuteks, mistõttu seda linnaosa kutsuti aedlinnaks või ka puhkeasulaks, sest Doonau kaldal oli

asunud üks mondäänne viir paadikuuride, ranna ja vee-eluga. See oli tasapisi välja surnud, osalt Doonau saastumise pärast, osalt lõõgastustavade muutumise tõttu, vee-elust oli saanud tenniseelu või omadusteta elu, suplejad olid aga kolinud peatänavaäärseesse veekeskusse (mida tuli seetõttu otsekohe moderniseerida, see tähendab, see tuli kinni panna; ent mõne aja pärast avati see uuesti).

Siin oli üks kohvik, kaks konkureerivat kõrtsi, mida kõik kutsusid vana nime järgi, Öllekoda ja Kondász (vana Kondász veel elas, tal oli nurgas oma laud ja ta tellis õlut pindi kaupa, ent tihti vahetuvad, aina uued baarimehed ei teadnud peaaegu kunagi, kui palju see on, noh, noormees, üks kann ja üks sorts! ehk siis pool liitrit ja puuduv „sortsutatud pindiosa”, kuni mõlemad löid käega ja leppisid kokku ühes kannus), oli juuksur, butiik, kunagi ammu sukasilmade ülesvõtja töökoda; olid põliskasukad ja läbivoorijad. Kõik küll ei tundnud päris kõiki, nagu külas ikka kombekas ja kombeks, ent oli mingi ühine teadmine asjade seisust ehk siis teadmine, et aeg möödub – mis tähendas ilmselt ainult seda, et oli avalik arvamus, ja see avaldus tavapäraistes kanalites: kaupluses, postkontoris (postiljoni suu läbi), lihapoes ja kiriku ees.

Enamasti tunnen ilma erilise põhjusega mingit kummalist rahu, kui näen sellist aegade ladestumist: pindist kannuni, emade õllerahast ametiühinguteni ja sealt edasi, kui näen, et olevik ei suuda kõike ümbritsevat lämmatada, kõike, mis pole tema ise, vaid järelikult minevik ja tulevik. See on rõõm orgaanilisest kasvamisest, vahest ehk isegi looduse jumalikustamine, mis oleks muidugi viga või vähemasti tooks kaasa ebameeldivaid tagajärgi. Kui ma milleski inimese loodus tunnen ära looduse, mille omakorda on loonud Jumal, siis pean seda heaks ja kohaseks. Ent kas see hea ja kohase segiajamine on tõelisus või hoopis süütusetunne, vaikne vaenulikkus või hirm? Olgu, kuidas on, igal juhul on see midagi, mille eest peab igäüks varem või hiljem kallist hinda maksma.

Mitte ajas, vaid koos ajaga algas Loomine, kirjutab Püha Augustinus; märkused aja kohta pole tõsiseltvõetavad, siin pole midagi vaielda, aeg on laused sedavõrd läbi leotanud, et need mitte ei sulista selles, vaid lausa solgerdavad, või siis paremal juhul pladistavad, nii et neist võib aega välja väänata nagu igiammust vett märjast köögirätist. Selline on asjade seis. Kes küll suudaks kahe tunni kohta aru anda? Kaks tundi oli möödunud hetkest, kui võikarva „Lada” oli aeglaselt ja kombates veerenud liivakattega kõrvaltänavale, mis algas peatänavalt veekeskuse juurest. Majas, mida võõrad kaks tundi jälginud olid, elas üks perekond – ühepereelamu! –, abielupaar kolme lapsega, naist kutsuti Annaks, mees aga oli kirjanik.

Tänavapoolse aia ääres kasvas tihe hekk, aiaks oligi hekk, ja isegi mitte hekk, vaid pigem puhmaste ja puude käestlastud põestik või tüügastik, see käestlaskmine oligi hekk, nii et mõistagi oli see tihe. Kirjanikule see meeldis, see lasi tal end kaitstuna tunda. Kahe inglil pilgule ei kujutanud see loomulikult mingit takistust; kui majauks õlitamata hingede kaebliku muusika saatel avanes ja naine välja astus, oli neil kõik otsekui peo peal. Just teda nad olidki oodanud. Ja Csocsó sõnas:

– Mis vägev ahter!

Balázs punastas, taeväär lõi roosakalt särama, kas hakkab tuult tegema?, ja ta ingellikud ripsmed, tinarasked liblikatiivad, värahtasid.

– Maised sõnad, inetu jutt, aga oh, see on tõesti kena, vennas! – Csocsó luristas korraks nina, see ootamatu suvine jahedus on kõige hullem, võib paugupealt külmetuda. Naine ringutas ja isegi oigas vaikselt, nagu oleks hommik ja ta oleks ükski.